

*Polityka Ochrony Dzieci
Przed Krzywdzeniem
i zapewnienia
im bezpieczeństwa*

„Chronimy Dzieci”

*program profilaktyki przemocy wobec
dzieci*

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Żukowo, 2016r.

POLITYKA OCHRONY DZIECI PRZED KRZYWDZENIEM

Preambuła

Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Żukowie, studentów odbywających w placówce praktyki oraz wolontariuszy, jest działanie dla dobra dziecka i w jego najlepszym interesie. Każdy pracownik, praktykant, wolontariusz placówki traktuje każde dziecko z szacunkiem oraz uwzględnia jego potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec dziecka przemocy w jakiegokolwiek formie. Każdy pracownik, praktykant i wolontariusz placówki, realizując te cele, działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych placówki oraz swoich kompetencji.

W celu zapobiegania krzywdzeniu dzieci placówka monitoruje swoich pracowników i przeprowadza „bezpieczną rekrutację”, która uwzględnia: ocenę przygotowania kandydatów do pracy z dziećmi oraz sprawdzanie ich referencji (jeżeli istnieje taka możliwość), uzyskanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o nowo zatrudnianych pracownikach (gdy jest to dozwolone przepisami prawa) lub uzyskanie oświadczenia pracowników, wolontariuszy, stażystów (studentów), dotyczące niekaralności lub braku toczących się wobec nich postępowań karnych lub dyscyplinarnych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę małoletniego - w przypadkach, gdy prawo nie zezwala na uzyskanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego

Rozdział I

Objaśnienie terminów

§ 1

1. **Pracownikami placówki** są nauczyciele, administracja oraz obsługa, którzy są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, mianowania lub umowy cywilno - prawnej
2. **Dzieckiem** jest każda osoba do ukończenia 18 roku życia.
3. **Opiekunem dziecka** jest osoba uprawniona do reprezentacji dziecka, w szczególności jego przedstawiciel ustawowy (rodzic/opiekun prawny) lub inna osoba uprawniona do reprezentacji na podstawie przepisów szczególnych lub orzeczenia sądu (rodzina zastępcza).
4. **Zgoda opiekuna** dziecka oznacza zgodę co najmniej jednego z opiekunów dziecka. Jednak w przypadku brak porozumienia między opiekunami dziecka należy poinformować opiekunów o konieczności rozstrzygnięcia sprawy przez sąd rodzinno- opiekuńczy.
5. **Przez krzywdzenie dziecka** należy rozumieć popełnienie czynu zabronionego lub karalnego na szkodę dziecka przez jakąkolwiek osobę, w tym pracownika placówki, lub zagrożenie dobra dziecka, w tym jego zaniedbywanie (*szczególty w załączniku nr 1 Polityki*)
6. **Administrator sieci komputerowej**, to osoba sprawująca nadzór nad korzystaniem z Internetu przez dzieci na terenie placówki oraz nad bezpieczeństwem dzieci w Internecie.
7. **Osoba odpowiedzialna za Politykę** ochrony dzieci to wyznaczony przez dyrektora placówki pracownik sprawujący nadzór nad realizacją **Polityki** **ochrony** **dzieci** w szkole.
8. **Daną osobową** dziecka jest każda informacja, która umożliwia identyfikację Dziecka

Rozdział II

Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci

§ 2

1. Wszyscy pracownicy placówki posiadają niezbędną wiedzę i w ramach wykonywanych obowiązków zwracają uwagę na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci (*załącznik nr.1*)
2. W przypadku zidentyfikowania czynników ryzyka, wychowawca, pedagog podejmują rozmowę z rodzicami, przekazując informacje na temat dostępnej oferty wsparcia i motywując ich do szukania dla siebie pomocy.
3. Wychowawcy klas monitorują sytuację i dobrostan dziecka poprzez rozmowy monitorujące z dzieckiem, rodzicem i obserwację dziecka.

Rozdział III

Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka

§ 3

W przypadku podjęcia przez pracownika placówki podejrzenia, że dziecko jest poza szkołą krzywdzone, pracownik ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i przekazania uzyskanej informacji dyrektorowi placówki lub pedagogowi szkolnemu.

1. Pedagog wzywa opiekunów dziecka, którego krzywdzenie podejrzewa oraz informuje ich o podejrzeniu.
2. Pedagog wraz z psychologiem szkolnym sporządza opis sytuacji rodzinnej dziecka na podstawie rozmów z dzieckiem, nauczycielami, wychowawcą i rodzicami oraz opracowuje plan pomocy dziecku.
3. Plan pomocy dziecku powinien zawierać wskazania dotyczące:
 - a) podjęcia przez placówkę działań w celu zapewnienia dziecku bezpieczeństwa, w tym zgłoszenie podejrzenia krzywdzenia do odpowiedniej instytucji;
 - b) wsparcia, jakie placówka zaoferuje dziecku;
 - c) skierowania dziecka do specjalistycznej placówki pomocy dziecku, jeżeli istnieje taka potrzeba.

§ 4

W przypadku ustalenia krzywdzenia dziecka na terenie szkoły lub poza nią:
- przez pracownika, po wyjaśnieniach, zastosowane mogą być przez dyrektora środki dyscyplinarne (pracownicy pedagogiczni) lub przewidziane w Kodeksie Pracy (pracownicy pozostali). Jeżeli istnieje podejrzenie, że pracownik szkoły popełnił na szkodę dziecka przestępstwo, po rozpatrzeniu sprawy, dyrektor zobowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia o powyższym Policji lub prokuratury.

- przez inne dziecko, pracownik szkoły, który był świadkiem zdarzenia lub pozyskał taką informację, zobowiązany jest poinformować o zdarzeniu wychowawcę lub pedagoga. W razie konieczności udzielenia pomocy medycznej, niezwłocznie zawiadamia pielęgniarkę szkolną oraz dyrektora

szkoły. Wyjaśnienia dotyczące sytuacji uzyskuje się z rozmowy z poszkodowanym, sprawcą zdarzenia i świadkiem. W powyższych przypadkach stosuje się procedurę z § 3.

Istnieje podobny zapis w procedurze postępowania Kadry Pedagogicznej i pracowników SOSW w Żukowie w sytuacjach kryzysowych, zagrożeniach bezpieczeństwa i demoralizacji wychowanków (procedura VI, str. 23-14),

§ 5

1. W przypadkach bardziej skomplikowanych, które zdarzyły się na terenie szkoły, poza nią lub w domu (np. dotyczących wykorzystywania seksualnego oraz znęcania się fizycznego i psychicznego o dużym nasileniu) dyrektor powołuje zespół interwencyjny, w skład którego mogą wejść: pedagog/psycholog, wychowawca dziecka, dyrektor, inni pracownicy mający wiedzę o krzywdzeniu dziecka lub o dziecku.
2. Zespół interwencyjny sporządza plan pomocy dziecku, spełniający wymogi określone w § 3 pkt. 3 Polityki, na podstawie opisu sporządzonego przez pedagoga szkolnego oraz innych, uzyskanych przez członków zespołu informacji.
3. W przypadku, gdy podejrzenie krzywdzenia zgłosili opiekunowie dziecka, powołanie zespołu jest obligatoryjne. Zespół interwencyjny wzywa opiekunów dziecka na spotkanie wyjaśniające, podczas którego może zaproponować opiekunom zdiagnozowanie zgłaszanego podejrzenia w zewnętrznej, bezstronnej instytucji. Ze spotkania sporządza się protokół.

§ 6

1. Plan pomocy dziecku jest przedstawiany przez pedagoga/psychologa rodzicom/opiekunom z zaleceniem współpracy przy jego realizacji. Pedagog/psycholog informuje rodziców/opiekunów o obowiązku placówki zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia dziecka do odpowiedniej instytucji (prokuratura/policja lub Sąd rodzinno-opiekuńczy, lub zespołu interdyscyplinarnego – procedura („Niebieskie Karty”).
2. Po poinformowaniu rodziców przez pedagoga/psychologa – zgodnie z punktem poprzedzającym – dyrektor placówki składa zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do prokuratury/policji lub wnioski o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rodzinnego o zagrożeniu dobra dziecka, np. zaniedbanie, lub przesyła formularz „Niebieska Karta - A” (podejrzenie istnienia przemocy w rodzinie) do zespołu interdyscyplinarnego.
4. Dalszy tok postępowania leży w kompetencjach instytucji skazanych w punkcie poprzedzającym.
5. W przypadku, gdy podejrzenie krzywdzenia dziecka na terenie placówki zgłosili opiekunowie dziecka, a podejrzenie to nie zostało potwierdzone, należy o tym fakcie poinformować opiekunów dziecka na piśmie.

§ 7

1. Z przebiegu interwencji sporządza się kartę interwencji, której wzór stanowi **załącznik nr 2 do niniejszej Polityki**.
2. Kartę załącza się do akt osobowych dziecka.
3. Wszyscy pracownicy placówki i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych otrzymały informację o krzywdzeniu dziecka lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

Rozdział IV

Zasady ochrony danych osobowych dziecka

§ 8

1. Dane osobowe dziecka podlegają ochronie na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.
2. Każdy pracownik placówki ma obowiązek zachowania w tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem.
3. Dane osobowe dziecka są udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.
4. Pracownicy pedagogiczni i administracji, uprawnieni są do przetwarzania danych osobowych dziecka i udostępniania tych danych w ramach zespołu interdyscyplinarnego, powołanego w trybie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

§ 9

Nauczyciele, terapeuci mogą wykorzystać informacje o dziecku w celach szkoleniowych lub edukacyjnych wyłącznie z zachowaniem anonimowości dziecka oraz w sposób uniemożliwiający identyfikację dziecka.

§ 10

1. Pracownicy placówki nie udostępniają przedstawicielom mediów informacji o dziecku ani jego opiece.
2. Pracownik pedagogiczny placówki, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może skontaktować się z opiekunem dziecka i zapytać go o zgodę na podanie jego danych kontaktowych przedstawicielom mediów. W przypadku wyrażenia zgody, podaje on przedstawicielowi mediów dane kontaktowe do opiekuna dziecka.
3. Pracownicy placówki nie wypowiadają się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie dziecka lub jego opiekuna. Zakaz ten dotyczy także sytuacji, gdy pracownik jest przeświadczony, że jego wypowiedź nie jest w żaden sposób utrwalana.
5. Pracownik placówki, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może wypowiedzieć się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie dziecka lub jego opiekuna – po wyrażeniu pisemnej zgody przez opiekuna dziecka.

§ 11

1. W celu realizacji materiału medialnego można udostępnić mediom wybrane pomieszczenia placówki, w celu realizacji nagrania w taki sposób, by umożliwić filmowanie przebywających na terenie dzieci.
Decyzję w sprawie udostępnienia pomieszczenia podejmuje dyrektor.

Rozdział V

Zasady ochrony wizerunku dziecka

(wytyczne dotyczące utrwalania wizerunku dziecka oraz ich publikowania znajdują się w załączniku nr 3 Polityki)

§ 12

Placówka, uznając prawo dziecka do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewnia ochronę wizerunku dziecka.

1. Pracownikom placówki nie wolno umożliwiać przedstawicielom mediów utrwalania wizerunku dziecka (filmowanie, nagrywanie głosu dziecka, fotografowanie,) na terenie placówki bez pisemnej zgody opiekuna dziecka.
2. W celu uzyskania zgody opiekuna dziecka na utrwalanie wizerunku dziecka zarówno na potrzeby szkolne, jak i promocyjno-informacyjne wychowawca klasy kontaktuje się z opiekunem dziecka i wykorzystuje opracowany formularz zgody *-załącznik nr 4 Polityki*
Niedopuszczalne jest podanie przedstawicielowi mediów danych kontaktowych do opiekuna dziecka bez jego wiedzy i zgody.
3. Jeżeli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda opiekunów na utrwalanie wizerunku dziecka nie jest wymagana.

§ 14

1. Upublicznienie przez pracownika placówki wizerunku dziecka utrwalonego w jakiegokolwiek formie (fotografia, nagranie audio-wideo) wymaga pisemnej zgody opiekuna dziecka (j. w. według ustaleń placówki w tym zakresie).
2. Przed utrwaleniem wizerunku dziecka należy dziecko oraz opiekuna poinformować o tym, gdzie będzie umieszczony zarejestrowany wizerunek i w jakim kontekście będzie wykorzystywany (np. że umieszczony zostanie na stronie internetowej szkoły/ facebook lub na ulotce szkolnej w celach promocyjnych).
3. Zdjęcia, nagrania wykonane prywatnym sprzętem pracownika placówki (aparat, komórka, tablet, kamera) należy po skopiowaniu na wybrany nośnik (pamięć zewnętrzną) usunąć.
4. Nie należy umieszczać zdjęć wychowanków na prywatnych profilach społecznych pracowników Ośrodka np. facebook

Rozdział VI

Zasady dostępu dzieci do Internetu

§ 15

1. Placówka, zapewniając dzieciom dostęp do Internetu, jest zobowiązana do działań zabezpieczających dzieci przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju; w szczególności należy zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.
2. Na terenie placówki dostęp dziecka do Internetu możliwy jest: pod nadzorem nauczyciela na zajęciach komputerowych w pracowni komputerowej oraz pod nadzorem nauczyciela – na przeznaczonych do tego komputerach, tabletach znajdujących się na terenie szkoły w klasach
3. Nauczyciel ma obowiązek informowania dzieci o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu oraz czuwania nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez dzieci podczas lekcji.

§ 16

1. Administrator sieci komputerowej, przydziela każdemu dziecku indywidualny login i hasło (*jeżeli dziecko jest w stanie go zapamiętać*), umożliwiające korzystanie z Internetu w pracowni komputerowej. Informuje dziecko o konieczności zachowania loginu i hasła w tajemnicy - *zajęcia w pracowni*.
2. Dostęp dziecka do Internetu na terenie placówki możliwy jest wyłącznie poprzez serwer instytucji w pracowni komputerowej, po podaniu indywidualnego loginu i hasła dziecka, za wyjątkiem korzystania przez uczniów z indywidualnych tabletów, pod ścisłym nadzorem nauczyciela w klasach uczniów z autyzmem (gdzie nie przydziela się loginu i hasła).

§ 17

1. Administrator sieci komputerowej zapewnia na wszystkich komputerach z dostępem do Internetu na terenie placówki zainstalowane i aktualizowane:
 - a) oprogramowanie filtrujące treści internetowe,
 - b) oprogramowanie antywirusowe,
 - c) oprogramowanie antyspamowe,
 - d) firewall.
2. Wymienione w pkt. 1 niniejszego paragrafu programowania są aktualizowane przez Administratora sieci w placówce przynajmniej raz w miesiącu.
3. Administrator sieci przynajmniej raz w miesiącu sprawdza, czy na komputerach z dostępem do Internetu dla dzieci, nie znajdują się niebezpieczne treści (t. j.: przemoc i agresja, pornograficzne, cyberprzemoc, demoralizacja, próby nawiązania niebezpiecznych kontaktów online itp.)
4. W przypadku znalezienia niebezpiecznych treści, Administrator ustala, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzenia i informację tę, przekazuje pedagogowi/psychologowi.
5. Pedagog/psycholog przeprowadza z dzieckiem, o którym mowa w punktach poprzedzających, rozmowę na temat bezpieczeństwa w Internecie i jeżeli uzyska informacje, że dziecko jest krzywdzone, podejmuje działania opisane w rozdziale II niniejszej Polityki

Rozdział VII

Zasady bezpiecznych relacji personel placówki – dziecko

(szczegółowy zapis w załączniku nr 5)

1. Wszyscy Pracownicy dbają o bezpieczeństwo dzieci podczas pobytu w szkole, monitorują sytuacje i dobrostan dziecka.
2. Pomoc dzieciom uwzględnia: umiejętności rozwojowe dzieci oraz możliwości wynikające z niepełnosprawności, przy uwzględnieniu jak największej samodzielności dziecka.
3. Nauczyciele organizują zajęcia i zabawy zapewniające dzieciom wszechstronny rozwój. Zadania dostosowywane są do potrzeb i możliwości dzieci.
4. Pracownicy wspierają dzieci w pokonywaniu trudności.
5. Pracownicy podejmują działania wychowawcze mające na celu kształtowanie prawidłowych postaw – wyrażanie emocji w sposób niekrzywdzący innych, niwelowanie zachowań agresywnych, promowanie zasad „dobrego wychowania”.
6. Dzieci zostają zapoznane z zasadami regulującymi funkcjonowanie grupy uwzględniającymi prawa dziecka.
7. Pozytywne zachowania dzieci wzmacniane są poprzez nagrody społeczne: np. słowne (pochwała indywidualna, pochwała w obecności dzieci), pochwała przekazana rodzicowi.
8. W każdej sytuacji dziecko jest informowane o konsekwencji zachowania. Konsekwencją nieodpowiedniego zachowania jest np. odsunięcie dziecka od zabawy na określony czas, zmiana aktywności, odebranie przywileju.
9. Niedopuszczalne są zachowania: cielesne/fizyczne (np. szarpanie, bicie, popychanie), słowne/werbalne (np. wyzywanie, wyśmiewanie), zmuszanie, negowanie uczuć, niewerbalne (np. wrogość, nieodpowiednie gesty, mimika).
10. Bezpośredni kontakt z dzieckiem oparty jest na poszanowaniu intymności dziecka. Zasady bezpośredniego kontaktu z dzieckiem ustalane są z rodzicami z poszanowaniem zdania obu stron.
11. Wszyscy pracownicy placówki posiadają odpowiednią wiedzę (w zakresie odpowiedniej do funkcji, którą pełnią) i w ramach wykonywanych obowiązków zwracają uwagę na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci.
12. W celu obiektywizacji zgłaszanych sytuacji problemowych w placówce, funkcjonuje monitoring wizyjny terenu zewnętrznego oraz pomieszczeń wewnętrznych *Sposób wykorzystywania zapisów monitoringu określają procedury wewnętrzne placówki z zakresu ochrony i przetwarzania danych osobowych.*

Rozdział VIII

Monitoring stosowania Polityki

§ 18

1. Dyrektor placówki wyznacza **Barbarę Bulczak – pedagoga szkolnego** jako osobę odpowiedzialną za realizację Polityki ochrony dzieci w szkole.
2. Pedagog szkolny jest odpowiedzialny za monitorowanie realizacji Polityki, reagowanie na sygnały naruszenia Polityki oraz proponowanie zmian w Polityce.
3. Pedagog szkolny przeprowadza wśród wszystkich pracowników szkoły minimum raz na rok ankietę monitorującą poziom realizacji Polityki.
Wzór ankiety- załącznik nr 6 Polityki
4. W ankiecie pracownicy szkoły mogą proponować zmiany w zakresie realizowanej Polityki ochrony dzieci w szkole oraz wskazywać przykłady naruszenia Polityki w placówce.
5. Pedagog szkolny dokonuje analizy wypełnionych przez pracowników szkoły ankiet i na tej podstawie sporządza raport z monitoringu, który następnie przekazuje dyrektorowi placówki.
6. Dyrektor, zgodnie z wynikami ankiet wprowadza do Polityki niezbędne zmiany i ogłasza, jeżeli zachodzi taka potrzeba, nowe brzmienie Polityki pracownikom szkoły.

Rozdział IX

Przepisy końcowe

§ 19

1. Polityka wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.
2. Ogłoszenie następuje poprzez umieszczenie polityki na stronie internetowej szkoły w sposób dostępny dla wszystkich odwiedzających stronę, pracowników placówki, rodziców oraz wywieszenie jej tekstu na tablicy ogłoszeń.
3. Sposobem potwierdzenia przez pracowników o zapoznaniu się z niniejszym dokumentem jest złożenie podpisu na odpowiedniej liście(pracownicy pedagogiczni, pracownicy niepedagogiczni)

Załącznik nr1

Krzywdzenie dzieci

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, znajdujemy takie jej określenie : "jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1 (chodzi o członków rodziny), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przyjęcie którejkolwiek z cytowanych definicji pozwala wyróżnić 4 główne kategorie złego traktowania dzieci przez dorosłych :

- krzywdzenie fizyczne
- krzywdzenie emocjonalne
- wykorzystywanie seksualne
- zaniedbywanie

Krzywdzenie fizyczne

Analiza szeregu definicji zjawiska pozwala przyjąć, że jest to celowe używanie wobec dziecka siły fizycznej, które powoduje lub z dużym prawdopodobieństwem może spowodować uszczerbek na zdrowiu, zagrażać życiu, rozwojowi i godności dziecka. Działania te mogą obejmować: uderzanie, bicie, kopanie, potrząsanie, gryzienie, duszenie, parzenie, przypalanie, trucie ale i również niszczenie z premedytacją rzeczy należących do ofiary.

W niektórych opracowaniach dokonuje się podziału na przemoc fizyczną w postaci czynnej i biernej. Uznaje się, że przemoc fizyczna bierna przejawia się w postaci różnego rodzaju zakazów, np.: mówienia w określonym czasie, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych itp.

Krzywdzenie emocjonalne

Mamy tu do czynienia z takim wzorcem zachowania rodziców lub opiekunów, który poważnie zakłóca poznawczy, emocjonalny, psychiczny lub społeczny rozwój dziecka i wywołujący u niego poczucie, że jest nic nie warte, złe, niekochane, niechciane, zagrożone.

Bardzo trudno jest udokumentować zjawisko krzywdzenia emocjonalnego, gdyż wymaga to analizy pewnych sytuacji rodzinnych, konieczna jest diagnoza socjologiczno- psychologiczna oraz diagnoza osobowościowa poszczególnych członków rodziny.

Emocjonalne krzywdzenie nie wiąże się z bezpośrednim kontaktem cielesnym i może przybierać różne formy :

- Ignorowania
- Odtrącania
- Izolowania (konsekwentne uniemożliwianie dziecku normalnych interakcji społecznych z rówieśnikami, członkami rodziny, innymi dorosłymi. Może tu również chodzić o ograniczenie dziecku swobody przemieszczania się)
- Wykorzystywania lub demoralizowania (zmuszanie do niewłaściwych lub

niezgodnych z prawem zachowań, uczenie i popieranie ich)

- Słownej agresji (obrażanie, zawstydzanie, ośmieszanie, niedocenywanie)
- Terroryzowania (tworzenie klimatu strachu, wprowadzanie sztywnych lub nierealnych oczekiwań z groźbą kary za ich niespełnienie)

Równie krzywdzące dla dziecka jest bycie świadkiem wulgarności i oglądanie przemocy między dorosłymi członkami rodziny. James Garbarino podkreśla, że istotą krzywdzenia emocjonalnego jest uporczywość, powtarzalność zachowań, które "niszczą dziecko".

Wykorzystywanie seksualne

Danya Glaser i Stephen Frosh przedstawili definicję, zgodnie z którą za dziecko seksualnie wykorzystywane można uznać „każdą jednostkę w wieku bezwzględnej ochrony, jeśli osoba dojrzała seksualnie, czy to przez świadome działanie, czy też przez zaniedbywanie swoich społecznych obowiązków, lub obowiązków wynikających ze specyficznej odpowiedzialności za dziecko, dopuszcza do zaangażowania go w jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest zaspokojenie osoby dorosłej”.

W literaturze najczęściej spotyka się następujący podział zachowań związanych z wykorzystywaniem seksualnym dzieci :

- zachowania z kontaktem fizycznym : penetracja, dotykание intymnych części ciała dziecka, całowanie o charakterze seksualnym oraz dotykание przez dziecko intymnych części ciała dorosłego
- zachowania bez kontaktu fizycznego : ekshibicjonizm, obsceniczne telefony, podglądactwo (voyeryzm), fetyszyzm, ekspozowanie ciała dziecka osobom dorosłym w celu zaspokojenia ich seksualnych pragnień, prezentowanie dziecku zdjęć pornograficznych oraz włączanie go w oglądanie lub produkcję materiałów pornograficznych. Ta forma wykorzystywania zawiera również składanie dziecku propozycji o charakterze seksualnym i werbalne molestowanie (np. lubieżne komentarze na temat ciała dziecka).

Szczególną formą wykorzystywania seksualnego dziecka jest kazirodztwo, określane jako obcowanie płciowe ze wstępnym, zstępnym, przysposobionym, bratem lub siostrą.

Zaniedbywanie

Zaniedbywanie to nie zapewnienie dziecku odpowiednich warunków w sferze zdrowia, edukacji, rozwoju emocjonalnego, odżywiania, schronienia i bezpiecznych warunków życia, w ramach racjonalnych i dostępnych rodzicom lub opiekunom środków, co może skutkować wysokim prawdopodobieństwem spowodowania szkody dla zdrowia dziecka, jego rozwoju fizycznego, psychicznego, duchowego, moralnego lub społecznego.

Występujące u dziecka objawy fizyczne i somatyczne krzywdzenia

Charakterystyczne cechy obrażeń fizycznych specyficznych dla maltretowania :

- lokalizacja obrażeń nie tam, gdzie ich przyczyną mogą być przypadkowe urazy związane z normalną aktywnością i witalnością dziecka, a więc na czole,

kolanach, czy przedramionach, ale tam, gdzie dziecku trudno byłoby je spowodować, nawet przy najbardziej ruchliwym trybie życia np. uszy, oczy, usta, szyja, ramiona, klatka piersiowa, plecy, pośladki

- obrażenia powtarzają się i są niewyjaśnione
- powstają w różnym czasie ale mają podobny charakter
- pojawiają się z pewną regularnością np. po weekendach i nieobecnościach dziecka w szkole, w okolicach wypłaty pensji
- są nieleczone, stare i nowe, różne co do „wieku”.

Podjęzżenia co do nieprzypadkowego źródła urazów mogą wzmacniać następujące czynniki :

- zwlekanie rodziców ze zgłoszeniem się z dzieckiem do lekarza przy urazie
- niewystarczające lub nieprawdopodobne wyjaśnienia obrażeń
- brak jakichkolwiek wyjaśnień
- niezgodność w opisie przyczyn pojawienia się obrażeń w relacji dziecka i rodziców
- wygląd obrażeń jest nieadekwatny do opisu przyczyn ich pojawienia
- widoczna jest próba maskowania obrażeń
- w rodzinie wcześniej występowały przypadki krzywdzenia dzieci
- rodzic (rodzice) są alkoholikami, narkotyzują się, są chorzy psychicznie

Obrażenia specyficzne dla doznania przemocy fizycznej

- siniaki na częściach miękkich, w tym ślady szczypania (policzki, brzuch, pośladki, ramiona, przedramię, łydki, uda)
- siniaki w kształcie dłoni na policzkach i pośladkach
- siniaki po obu stronach ust lub policzków powstające wskutek silnego ucisku
- siniaki po obu stronach małżowiny usznej lub naderwania i zniekształcenia małżowin
- siniaki i urazy geometryczne - o wyraźnym zarysie, wyraźnie zaznaczonych kształtach przedmiotów które zostały użyte do bicia (paska, kłamy, kabla, kija, patelni itp.)
- siniaki na ramionach, łopatkach lub tułowiu (rezultat silnego uścisku lub potrząśnięcia dzieckiem)
- łukowate ślady wbijania paznokci
- długie i głębokie zadrapania, cięcia (np. ostrzem brzytwy, nożem..)
- tzw. podbite oczy
- ślady duszenia lub krępowania czy wiązania (na szyi, nadgarstkach)
- uszkodzenia podniebienia i dziąseł - jako rezultat karmienia na siłę
- częste występowanie różnych oparzeń i śladów przypaleń, ślady oparzeń różne co do „wieku"
- oparzenia nietypowych (dla przypadkowych oparzeń) części ciała: tułowia, twarzy, pośladków, grzbietu dłoni itp.
- okrągłe ślady poparzenia papierosem
- głębokie poparzenia o regularnych kształtach (żelazko, lokówka...)

- ślady ugryzień posiadające wyraźny zarys zębów człowieka dorosłego
- łysienie lub tzw. łyse plamy - mogą być pourazowe, gdy rodzice ciągną dziecko za włosy, lub być wynikiem silnego stresu emocjonalnego
- wybite zęby, złamane żebra

Symptomy i obrażenia specyficzne mogące wskazywać na wykorzystywanie seksualne:

- infekcje dróg moczowo – płciowych bez podłoża organicznego
- bóle głowy i brzucha
- nudności, wymioty
- problemy z oddawaniem moczu i kału
- siniaki na klatce piersiowej, pośladkach, podbrzuszu, udach
- infekcje jamy ustnej
- niewyjaśnione owrzodzenia, krwawienia i jakiegokolwiek rany okolic genitaliów i odbytu (otarcia, zacerwienia, stany zapalne)

Oczywiście część z tych symptomów i obrażeń nie jest możliwa do zaobserwowania przez nauczyciela, pedagoga. Może jednak wnioskować o nich obserwując częste prośby dziecka o możliwość skorzystania z WC, jego trudności w chodzeniu, siadaniu czy wykonywaniu pewnych ćwiczeń gimnastycznych.

Symptomy fizyczne zaniedbywania dziecka w rodzinie

- bardzo niska higiena osobista - dziecko jest zawsze brudne, cuchnące, ma stale brudne paznokcie i ubranie itp.
- Brudne, stale noszone, nie reperowane ubranie, nieodpowiednie do pogody i rozmiarów ciała dziecka ubranie,
- ślady licznych ukąszeń (pchły, pluskwy)
- świerzb
- dziecko jest stale głodne
- szybko przybiera na wadze, poprawia się jego ogólna kondycja podczas krótkich pobytów poza domem rodzinnym, a jego wygląd marnieje po powrocie
- zbyt niska wobec wieku waga i wzrost lub wręcz wychudzenie, wymizerowanie
- chroniczne choroby
- choroby nie leczone, urazy
- ropne zapalenia skóry
- próchnica zębów, zły stan higieny jamy ustnej
- oznaki odmrożeń
- ciągle zmęczenie, apatia

Specyficzne symptomy zachowania dziecka

Behawioralne symptomy krzywdzenia fizycznego :

- poszukiwanie przez dziecko stałej uwagi nauczyciela, ciągle zwracanie na siebie uwagi · tzw. ciągle czepianie się, „lepienie się” do dorosłych
- tzw. „zimne wyczekiwanie” polegające na tym, iż dziecko stale obserwuje

dorosłych, aby modyfikować swoje zachowanie, w celu uniknięcia ewentualnej przemocy

- ciągły tzw. „niemądry” uśmiech, stosowany przez dzieci, by wydać się bardziej przyjaznymi
- postawa nadmiernie narzekająca
- postawy ekstremalne : wrogość, agresja, napady złości - nadmierna uległość, wycofywanie się
- zbyt pośpieszne przeproszenie
- nie reagowanie płaczem na ból
- brak reakcji na płacz innych
- wyraźny brak radości życia
- opory przed rozbieraniem się np. na lekcjach wychowania fizycznego lub do badania lekarskiego
- lęk przed powrotem do domu, wyrażanie niechęci do powrotu
- wyrażanie lęku przed rodzicami
- noszenie ubrań zakrywających kończyny górne i dolne nawet w upalne dni
- gwałtowne uniki (kulenie się), w odpowiedzi na próbę dotknięcia czy pogłaskania

Behawioralne symptomy wykorzystywania seksualnego :

- zbytnia erotyzacja dziecka, znajomość zachowań o seksualnym charakterze
- zachowania seksualne nietypowe dla wieku (duża częstotliwość takich zachowań, ich kompulsywność, dokładne odwzorowywanie)
- prowokacyjne zachowania seksualne w stosunku do dorosłych jak i do rówieśników (np. dotykanie genitaliów i zachęcanie do masturbacji, u starszych dzieci promiskuityzm)
- używanie nowych, niespotykanych dotąd nazw organów i czynności płciowych, obsceniczne wyrazy i zwroty
- nadmierna, kompulsywna masturbacja powodująca czasami nawet urazy fizyczne
- agresywne (przemocowe) zachowania seksualne wobec rówieśników, symulowanie w zabawach stosunków seksualnych, odgrywanie przemocy seksualnej na lalkach i zabawkach
- wypowiedzi, teksty pisane, rysunki o kontekście seksualnym
- wagarowanie, „porzucanie” szkoły
- wycofanie się z kontaktów społecznych, złe relacje z rówieśnikami
- generalny brak zaufania - dziecko nie ufa nikomu
- postawa obojętności wobec wszystkiego, uciekanie od rzeczywistości
- głębokie stany depresyjne, postawa stałego wycofania się
- zachowania regresywne, nieodpowiednie do wieku
- częste napady złości i złego humoru lub trudne do wytłumaczenia zmiany zachowań
- przerwanie aktywności, które dotychczas sprawiały dziecku przyjemność np. słuchanie muzyki, uprawianie sportu itp.
- wyrażana niska samoocena i stałe poczucie winy

- mówienie o sobie, że jest się złym, brudnym, zepsutym
- samookaleczenia, myśli i próby samobójcze, wrogość wobec samego siebie
- ucieczki z domu
- kradzieże, kłamstwa, jawne oszukiwanie (w nadziei, że ktoś to wykryje)
- lęk i niechęć jawna lub sugerowana do przebywania z określonymi dorosłymi
- wyraźna niechęć przed powrotem do domu, znajdowanie wielu wymówek, by opóźnić powrót
- zaburzenia jedzenia z rozwinięciem w anoreksję lub bulimię bądź też nagła zmiana nawyków jedzenia

obawa, niechęć przed badaniami medycznymi, niechęć do rozbierania się

Przedstawione tu behawioralne symptomy wykorzystywania seksualnego dziecka pojawiają się w literaturze najczęściej. Wiliam N. Friedrich w artykule Bezpośrednie konsekwencje wykorzystywania seksualnego dzieci – przegląd literatury pisze jednak, że objawy stwierdzane u dzieci i nastolatków – ofiar wykorzystywania seksualnego często mają charakter ogólny i nie różnią się (nie licząc nietypowych zachowań seksualnych) od objawów będących następstwem innych traumatycznych przeżyć powodujących u dziecka napięcie i niepokój. Określa się je jako przejawy stresu pourazowego (PTDS)

Zespół stresu pourazowego (posttraumatic stress disorder) to rodzaj zaburzenia lękowego, który charakteryzuje :

- przeżywanie na nowo urazowej sytuacji w natrętnych wspomnieniach i koszmarach sennych
- poczucie odrętwienia i przytępienia uczuciowego
- odizolowanie od innych ludzi
- brak reakcji na otoczenie
- niezdolność do przeżywania przyjemności
- unikanie działań i sytuacji, które mogłyby przypomnieć przeżyty uraz
- stan nadmiernego pobudzenia wegetatywnego z nadmierną czujnością i wzmożoną reaktywnością na bodźce oraz bezsennością
- lęk
- depresja
- myśli suicydalne (samobójcze) - odczuwanie potrzeby odebrania sobie życia, połączonej zwykle z poczuciem bezsensu własnej egzystencji.

Podejrzenia zrodzone na podstawie uzyskanych informacji lub/i obserwacji któryś z przedstawionych wyżej symptomów nauczyciel, pedagog powinien zweryfikować analizując wiedzę jaką posiada na temat czynników ryzyka krzywdzenia dziecka występujących w konkretnej rodzinie.

Przemocy w niej mogą sprzyjać zaburzenia w trzech sferach życia rodzinnego, są nimi : małżeństwo, rodzicielstwo i czynniki ekonomiczne.

KARTA INTERWENCJI

1. Imię i nazwisko dziecka

2. Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia)
.....
.....
.....

3. Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia
.....

4. Opis działań podjętych przez pedagoga/psychologa
Data

Działanie.....
.....
.....
.....

5.Spotkania z opiekunami dziecka
Data

Opis spotkania
.....
.....
.....

6. Forma podjętej interwencji(zakreślić właściwe)

- zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny,
- inny rodzaj interwencji. Jaki?

.....
.....
.....

7. Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji
.....
.....

8. Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli instytucja uzyskała informacje o wynikach/działania placówki/działania rodziców.
.....
.....
.....
.....

Załącznik nr3

Wytyczne dotyczące publikowania wizerunków dzieci

- Używaj tylko imion dzieci; nie ujawniaj zbyt wielu szczegółów dotyczących ich miejsca zamieszkania czy zainteresowań.
- Zapytaj dziecko o zgodę na wykorzystanie jego wizerunku.
- Uzyskaj zgodę rodziców/opiekunów dziecka i poinformuj wszystkich zainteresowanych o tym, gdzie i w jaki sposób zamierzasz wykorzystać wizerunek dziecka.
- Staraj się wykorzystywać obrazy pokazujące szeroki przekrój dzieci – chłopców i dziewczęta, dzieci w różnym wieku, o różnych uzdolnieniach, stopniu sprawności i reprezentujące różne grupy etniczne.
- Poproś specjalistów o radę w sprawie zamieszczenia obrazów dzieci na stronie internetowej – zarezerwuj czas na obróbkę zdjęć przed zamieszczeniem ich na stronie internetowej.

Jeśli filmy wideo pochodzą z serwera Twojej organizacji, to materiał ten może być pobierany, dlatego zaleca się korzystanie z niezależnego serwera. (Na podstawie wytycznych Departamentu Ochrony Dzieci EFA, dotyczących wykorzystywania wizerunków dzieci poniżej osiemnastego roku życia, www.thefa.com).

Wytyczne dotyczące utrwalania wizerunku dziecka (zdjęcia, filmy)

- Wszystkie dzieci muszą być ubrane.
- Zarejestrowane obrazy powinny się koncentrować na czynnościach wykonywanych przez dzieci i w miarę możliwości przedstawiać grupy dzieci, a nie pojedyncze osoby.
- Upewnij się, że fotograf lub osoba filmująca nie spędza czasu z dziećmi ani nie ma do nich dostępu bez nadzoru.
- Wszelkie podejrzenia i problemy dotyczące nieodpowiednich wizerunków dzieci należy zgłaszać i rejestrować, podobnie jak inne niepokojące sygnały, dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

Załącznik nr 4

Żukowo, dnia

.....
.....
.....

imię i nazwisko rodzica/opiekuna
adres zamieszkania

Zgoda rodziców / opiekunów

Niniejszym oświadczam, że zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2016 r. poz.666, z późn. zm.) wyrażam zgodę na wykorzystanie wizerunku mojego i dziecka przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Żukowie do promowania działań związanych z realizacją celów dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych poprzez upowszechnianie zdjęć oraz materiałów filmowych.

.....
podpisy rodziców / opiekunów

Zasady bezpiecznych relacji z dzieckiem

Zasady bezpiecznych relacji określają jakie zachowania i praktyki są niedozwolone w pracy z dziećmi. Dotyczą one następujących obszarów:

• **kontakt fizyczny z dzieckiem** jest zjawiskiem nieuchronnym.

Przykładowe formy takiego kontaktu, to:

- ✓ pomoc w czynnościach związanych z wyjściem na spacer,
- ✓ odprowadzeniem do świetlicy lub na pływalnię,
- ✓ w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
- ✓ czynnościach pielęgnacyjnych, higienicznych dzieci młodszych,
- ✓ reagowanie na potrzeby emocjonalne szczególnie dziecka młodszego np. poprzez przytulenie się do dorosłego, etc; kontakty tego typu powinny mieć miejsce najlepiej w obecności osób trzecich, przestrzeniach otwartych, pomieszczeniach monitorowanych, co w razie wątpliwości służyć powinno ich obiektywizacji,
- ✓ stanowcze interwencje wychowawcze prowadzone w bezpośrednim kontakcie fizycznym są dopuszczalne w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia dotyczących:

konfliktów między podopiecznymi (rozdzielenie zwaśnionych, przytrzymanie, obezwładnienie), działań z zakresu pomocy przedmedycznej (działania ratunkowe związane z udzieleniem pierwszej pomocy), zagrożenia lub paniki spowodowanej czynnikami zewnętrznymi (pożar, intensywne zjawiska atmosferyczne, niebezpieczne zachowania osób trzecich itp.).

Niedopuszczalne są intencjonalne zachowania wzbudzające poczucie zagrożenia lub noszące znamiona:

- ✓ przemocy fizycznej (np. popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, szarpanie, spoliczkowanie, etc...),
- ✓ erotyzowania relacji (flirt, dwuznaczny żart, rozmowa, czy choćby wyzywające spojrzenie),
- ✓ seksualizacji relacji (obcowanie płciowe i inne czynności seksualne);
- **komunikacja werbalna z dzieckiem** pozbawiona akcentów wrogich, arogancko -agresywnych, złośliwie - ironicznym, wulgarnych; nie może:
 - ✓ wzbudzać w dziecku poczucia zagrożenia (groźby, wyzwiska, krzyk),
 - ✓ obniżać, niszczyć poczucia wartości (np. wyzwiska, krzyk, negatywne ocenianie, reakcja nieadekwatna do sytuacji, wzbudzanie poczucia winy),
 - ✓ upokarzać (publiczne wyszydzanie, naigrywanie się, ośmieszanie),
 - ✓ naruszać granic (nie zachowywanie odpowiedniego dystansu, obcesowość, podteksty o charakterze erotycznym);
- **równe traktowanie** polegające na obdarzaniu taką samą troską i uwagą wszystkie dzieci oznacza, że niedozwolone jest:
 - ✓ wyłączenie skupiania uwagi na wybranych dzieciach z jednoczesnym

- ignorowaniem potrzeb innych,
- ✓ nieuzasadnione dawanie przywilejów tylko wybranym i pozbawianie ich pozostałych,
- ✓ nierówne i niesprawiedliwe przydzielanie zadań – nieadekwatne do możliwości i wieku,
- ✓ zwalnianie z wykonywania obowiązków - w nieuzasadnionych sytuacjach,
- ✓ godzenie się, brak reakcji na nieformalną hierarchię grupową,
- ✓ dominacja w grupie przez negatywne jednostki, ustalanie przez nie i wdrażanie nieformalnych zasad,
- ✓ przyzwolenie na wykorzystywanie młodszych i słabszych wychowanków przez silniejszych;
- **kontakty bezpośrednie i online z dzieckiem** poza placówką powinny być:
 - ✓ wcześniej omówione w gronie kadry zespołu, mieć zaakceptowany plan, cel,
 - ✓ ściśle powiązane z wykonywaniem obowiązków służbowych, opiekuńczo wychowawczych (np. towarzyszenie w realizowanych poza placówką ważnych dla dziecka wydarzeniach wymagających wsparcia osoby dorosłej, zorganizowane przez placówkę wyjazdowe formy wakacyjne, etc),
 - ✓ dokumentowane (zapisy w dokumentacji pracy wychowawczej, możliwość wykonania kopii/wydruku korespondencji mailowej, sms - owej, zapisów na portalach społecznościowych,
 - ✓ odbywać się w miarę możliwości z wykorzystaniem sprzętu służbowego,
 - ✓ niedopuszczalne jest utrzymywanie takich kontaktów celem zaspokojenia przez dorosłego własnych potrzeb społecznych lub emocjonalnych, namawiania do zachowań niezgodnych z prawem, dających poczucie bycia faworyzowanym, wyróżnianym;
- **transport, przemieszczanie się i warunki noclegowe:**
 - ✓ organizacja „bezpiecznej drogi do i ze szkoły” z uwzględnieniem wieku, poziomu dojrzałości społecznej i samodzielności dziecka,
 - ✓ organizacja transportu, noclegu poza placówką powinna być uzasadniona (np. wyjazd na wycieczkę szkolną lub wakacyjny),
 - ✓ opieka nad dziećmi w sytuacjach wyjazdowych (np. wyjazd wakacyjny, etc) zapewniona przez więcej niż jedną osobę,
 - ✓ przy organizacji noclegu i zakwaterowania brane pod uwagę jest pokrewieństwo, relacje i płeć podopiecznych;
- **czynności higieniczno - pielęgnacyjne:**
 - ✓ mają służyć przede wszystkim higienie osobistej i zdrowiu,
 - ✓ wykonywane w odpowiednich warunkach zapewniających uszanowanie intymności w tego typu czynnościach,
 - ✓ niedozwolone są zachowania obcesowe naruszające prywatność i intymność,
 - ✓ aktywność pracownika powinna być poprzedzona zgodą wychowanka, a jej zasadność powinna być uzależniona od stopnia samodzielności dziecka i wcześniej z nim lub opiekunem omówiona,
 - ✓ ingerencje w sytuacjach wychowawczo wątpliwych powinny być stopniowo poprzedzone kontaktem słownym, odbywać się w miarę

możliwości w obecności osób trzecich i być jednoznacznie uzasadnione (zagrożenie dobra lub bezpieczeństwa dziecka, grupy);

• **dyscyplinowanie dziecka** definiowane jako narzędzie „informacji zwrotnej”, komunikujące dzieciom, że ich postawa w danej sytuacji nie jest właściwa, sprzeczna z oczekiwaniami i/lub nieefektywna; dyscyplina ma pobudzać do uczenia się, a nie powodować krzywdę dziecka; wiąże się ze stawianiem granic, kształtowaniem trwałego systemu wartości, adekwatnego poziomu samooceny oraz umiejętności podejmowania trafnych decyzji; niedopuszczalne są wszelkie formy dyscyplinowania mające na celu upokorzenie, poniżenie oparte na wykorzystywaniu przewagi:

✓ fizycznej (agresja, stosowanie kar fizycznych, środków przymusu bezpośredniego, krępowanie, izolowanie; uniemożliwianie realizacji podstawowych potrzeb fizjologicznych - pozbawianie snu, pokarmu, ekspozycja na zimno, ciepło itp.; prace fizyczne nieadekwatne do możliwości, dopuszczanie się zachowań o charakterze seksualnym)

✓ psychicznej (dominacja przez krzyk, groźby, wzbudzanie poczucia winy, naruszanie poczucia własnej wartości, lekceważenie potrzeb psychicznych np. bezpieczeństwa, miłości, symulacje wzbudzające strach i obawy o życie własne i rodziny)

Załącznik nr 6

Monitoring standardów – ankieta

MONITORING STANDARDÓW – ANKIETA

Tak, nie

1. Czy wiesz na czym polega program Chronimy Dzieci?-
2. Czy znasz standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem, obowiązujące w placówce, w której pracujesz?-
3. Czy zapoznałeś się z dokumentem Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem?-
4. Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia dzieci?-
5. Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia dzieci?-
6. Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w Polityce ochrony dzieci przed krzywdzeniem przez innego pracownika?-
7. Czy masz jakie uwagi/poprawki/sugestie dotyczące Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem?-
proszę zapisać jakie: